

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 05-25 ЮФ
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
за адресою: вул. Іоанна Павла II, 17,
м. Київ, 01042, Україна

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Котлярової Ірини Юріївни
на тему «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у
контексті цифровізації», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 – «Право»**

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження Ірини Юріївни Котлярової, яке присвячене правовому регулюванню та захисту трудових прав працівників у контексті цифровізації має виняткову актуальність. Ця тема зумовлена глибокими змінами, які цифрова трансформація вносить у сферу праці в Україні, створюючи нові виклики та ризики для працівників. Нові форми зайнятості, такі як гіг-праця, платформна зайнятість та дистанційна робота, хоча й пропонують значну гнучкість, водночас ставлять працівників у вразливе становище в умовах нестабільності, відсутності соціальних гарантій та обмеження можливостей захисту своїх прав. В роботі підкреслюється, що чинне національне трудове законодавство відстає від темпів технологічного прогресу та не повною мірою враховує ці нові формати трудових відносин. Така ситуація сприяє правовій невизначеності та суттєво ускладнює ефективний правовий захист працівників у цифровому середовищі, що робить дослідження цієї проблематики нагальною потребою для забезпечення соціальної справедливості та стійкості трудових відносин.

Враховуючи перманентні законодавчі зміни, євроінтеграційні процеси, бум гіг-економіки та вплив воєнного стану, проблеми регулювання та захисту трудових прав у контексті цифровізації стають критично важливими. Отже, тема дисертації відповідає вимогам часу. Її системність та цінність для правової науки

посилюються завдяки міждисциплінарному поєднанню права з економікою, філософією та соціологією праці.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Структура та зміст дисертації свідчать про високий рівень наукової підготовки здобувачки. Робота має чітку та логічну структуру, де основні дослідницькі проблеми визначені ясно. Усі наукові положення є достатньо обґрунтованими та достовірними. Окремо варто відзначити, що основні результати дослідження були належним чином опубліковані, що підтверджує їх завершеність і відповідність прийнятим науковим стандартам.

Робота складається з трьох тематичних розділів, у яких послідовно висвітлюються ключові аспекти теми - від цифрової трансформації ринку праці та загальнотеоретичних та законодавчих підходів визначення трудових відносин у контексті цифровізації до аналізу судової та правозастосовної практики та пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства в контексті цифровізації. Загалом дисертація, яка виконана у формі спеціально підготовленого рукопису становить цілісне і повністю завершене наукове дослідження з абсолютно чіткими висновками. Авторка успішно поєднує теоретичне обґрунтування з практичним аналізом, підтверджуючи свої висновки статистикою, порівняльно-правовим аналізом та результатами апробації дослідження.

У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, що забезпечили ґрунтовність і всебічність аналізу правових аспектів цифровізації трудових відносин, а також адекватне розкриття складної природи новітніх цифрових прав працівників. Ці методи дозволили систематизувати теоретичний матеріал, розкрити сутність понять, сформулювати висновки, визначити науково обґрунтовані дефініції та модель нормативного реагування на виклики цифровізації. Зокрема, історичний метод забезпечив ретроспективний аналіз еволюції трудових прав і трансформації уявлень про них у контексті технологічних змін; порівняльно-правовий метод став ключовим для зіставлення вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами, виявлення прогалин і визначення орієнтирів для гармонізації;

системно-структурний метод надав змогу оцінити цілісний вплив цифровізації на архітектуру трудового права; аналіз і синтез використано для побудови авторської термінологічної моделі цифрових трудових прав і обов'язків; абстрактно-логічний метод став методологічною віссю для узагальнення положень і формування концептуальних підходів до модернізації законодавства, а у взаємодії зі структурно-логічним методом сприяв побудові моделі захисту прав.

Особливу увагу заслуговує другий розділ, присвячений розкриттю змісту та гарантій трудових прав працівників в аспекті цифрової трансформації праці. Так, у підрозділі 2.1 розкривається концепція, зміст та виклики правового регулювання цифрових трудових прав; значну увагу приділено аналізу юридичних аспектів і механізмів регулювання робочого часу та віддаленої праці в умовах цифрового ринку праці (підрозділ 2.2). Позитивне враження справляють запропоновані рекомендації щодо запровадження гарантій протидії алгоритмічній дискримінації, включаючи право працівника на інформацію про логіку роботи алгоритмів, що застосовуються при ухваленні кадрових рішень або визначенні оплати праці. А також вказівка на стратегічне значення цифрової освіти і перепідготовки працівників в сучасних умовах. Зокрема, авторка пропонує впровадження концепції безперервного навчання, яке дозволить подолати цифрову нерівність, підвищити конкурентоспроможність працівників і забезпечити реальне, а не декларативне здійснення їх трудових прав. Загалом, у Розділі 2 авторка демонструє високий рівень розуміння актуальних проблем у цій сфері та пропонує практичні шляхи їх вирішення.

Розділ 3 дисертації справляє позитивне враження завдяки ґрунтовному аналізу судового захисту і правозастосовної практики у сфері стандартів та нормативів для захисту працівників у цифровому середовищі. Так, у підрозділі 3.2 розкриваються основні напрями судового захисту прав працівників у цифровому середовищі. Значну увагу приділено аналізу судової практики щодо цифрових трудових відносин в Україні, яка станом на зараз перебуває на етапі становлення, проте вже демонструє тенденцію до визнання та захисту прав працівників, які працюють у дистанційному або гібридному форматі.

Позитивним є також аналіз судової практики ЄСПЛ, у тому числі, щодо захисту приватності (наприклад, справа «Szabo and Vissy vs Hungary» (2016), справа Bărbulescu v. Romania (2017), справа Copland v. United Kingdom (2007), тощо (стор. 160-165 роботи). Позитивне враження справляє висновок авторки, що судовий захист у сфері цифрових трудових відносин відіграє не лише компенсаторну (відновлення порушених прав), а й нормативну роль, формуючи правозастосовну практику, встановлюючи прецеденти для нових стандартів. Авторка переконує, що суди виконують активну, еволюційну та стратегічно важливу функцію у розвитку трудового права в умовах цифрової трансформації.

Особливої уваги вартий якісний стиль викладу - дисертація академічно грамотна, але доступна для читача. Авторка вміло використовує термінологію і послідовно викладає думки, не ускладнюючи текст. Логічна структура роботи забезпечує легкість читання та розуміння навіть найскладніших концепцій.

У роботі ретельно підібрано та ефективно використано джерельну базу. Вона включає ключові нормативно-правові акти України, міжнародні договори, документи МОП, ЄСПЛ, Європейського Союзу, Eurofound, а також судову практику. Бібліографія є вичерпною, охоплюючи як фундаментальні класичні праці, так і новітні профільні наукові публікації, що свідчить про глибоку обізнаність здобувачки в обраній сфері. Додатково, здобуті результати пройшли належну апробацію на наукових конференціях і у фахових виданнях, що підтверджує їхню наукову обґрунтованість та зрілість.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертацію Котлярової Ірини Юріївни, необхідно звернути увагу на деякі питання, що можуть слугувати предметом подальших наукових досліджень чи певної дискусії під час публічного захисту.

1. Певним недоліком роботи вбачається звужена увага до питання правового регулювання використання штучного інтелекту та алгоритмічного управління у сфері праці. У подальших своїх дослідженнях авторці необхідно більш детально розглянути яким чином законодавство повинно регулювати прийняття рішень щодо найму, звільнення, оцінки ефективності та розподілу завдань, якщо ці рішення приймають алгоритми. Акцент варто зробити на

прозорості алгоритмів, можливості оскарження автоматизованих рішень та захисті від дискримінації. Тому хотілося б почути більш детальні авторські міркування щодо цього аспекту.

2. У підрозділі 3.3. «Роль профспілок та їх об'єднань у підтримці трудових прав працівників у цифрову епоху» авторкою детально досліджується такий основний «інструмент» захисту прав працівників як профспілки; аналізується досвід зарубіжних країн та міжнародного профспілкового руху щодо впливу на регулювання праці в умовах цифровізації, зокрема, праці на цифрових платформах. Водночас, висвітлення українського досвіду щодо впливу на законодавче вирішення питань праці у гіг-секторі є дещо обмеженим. Було б доцільно розширити огляд української практики профспілкового руху, приділивши увагу конкретним прикладам участі профспілок у законодавчих процесах щодо гіг-працівників, а також аналізуючи діяльність профспілкових організацій, їх об'єднань, наприклад, щодо спроб укладення колективних договорів у середовищі цифрових платформ.

Висловлені дискусійні пропозиції та зауваження не впливають на високий рівень дисертації. Її теоретичні результати та наукові положення є цілісними, демонструючи значний особистий внесок авторки в науку трудового права. Зауваження не ставлять під сумнів наукову цінність дослідження, достовірність висновків, новизну та вагомість отриманих результатів, враховуючи фундаментальність проблематики.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Котлярової Ірини Юріївни «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації» є завершеним, самостійним, комплексним науковим дослідженням, яке відповідає сучасним вимогам до наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Всі висновки отримали необхідну і достатню теоретичну аргументацію та є методологічно обґрунтованими. Робота має значну теоретичну і практичну цінність, містить низку нових підходів та обґрунтованих висновків, а також конкретні пропозиції щодо вдосконалення чинного трудового законодавства. За своїм змістом і спрямованістю дисертаційне дослідження Котлярової І.Ю. відповідає спеціальності 081 «Право» та пройшло належну

апробацію. Дисертація є самостійною завершеною роботою, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації в цілому відповідає встановленим вимогам.

Керуючись вищевикладеним, можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Котлярової Ірини Юріївни на тему: «Правове регулювання та захист трудових прав працівників у контексті цифровізації», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44, а його авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного та приватного права
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Юлія ІВЧУК

Підпис засвідчую
Начальник відділу кадрів
СНУ ім. В. Даля

Ольга КУРТОВА